

Odins by – om stednavnet Odense og de nordiske guder

AF MADRS RUNGE

Odense og den nordiske mytologi

At området omkring Odense kan have haft en særlig betydning i dyrkelsen af de nordiske guder, ses bl.a. i stednavnene (fig. 1). Helt centralt er det, at stednavnet Odense er sammensat af forleddet *Odin*, navnet på overhovedet for de nordiske guder, og efterleddet *vi*, en offerlund. Navnet refererer formentlig til, at der i området har været et hedensk kultcenter tilegnet Odin, uden at vi i øvrigt kan udpege den præcise placering. Området, hvor vikingeborgen Nonnebakken kom til at ligge, har været foreslået. Her kan et kulturlag, et lag med ophobet og formuldet affald mv., umiddelbart nord for borgbanken måske udgøre en pendant til de såkaldte hørge, som skal omtales herunder (fig. 2). Fundet af en dragtnål med motiver fra den nordiske mytologi, en valkyriefibel, kan måske også pege i den retning.¹ En alternativ placering kunne være nær det sted, hvor man senere opførte Odenses første domkirke, den Skt. Albani Kirke, hvor kong Knud i 1086 blev dræbt.² Endelig har hele området omkring den sydlige del af Odense Fjord – et område med mange rige fund – været bragt i spil.³ Odins centrale betydning indikerer, at det hellige sted også kan have haft en væsentlig position, ja måske været medvirkende til, at det var Odense, der – af en række mulige kandidater – blev den centrale by på Fyn.⁴

Et andet stednavn med relation til den hedenske kult er Thorslund, der var knyttet til en ø i den udtørrede Næsbyhoved Sø umiddelbart nord for Odense og kan referere til en offerlund, tilegnet en anden af de centrale nordiske guder, Thor. Stednavnet kendes fra 1245 som betegnelse for et skovområde.⁵ Endelig kan stednavnet Åsum, en landsby øst for Odense, hentyde til asernes, de nordiske guders hjem.⁶

Heller ikke de to sidstnævnte mulige kultsteder er sikkert lokaliserede. Det er da også usikkert, hvilke arkæologiske spor sådanne typer af lokaliteter vil efterlade. Ofte kan der formentlig have været tale om ganske lette konstruktioner eller aktiviteter på overfladen, i træer mv.; alt sammen ting, som kun i helt særlige tilfælde vil efterlade sig spor til arkæologerne. Spor efter den sene jernalder og vikingetidens førkristne kultpladser kendes dog fra forskellige dele af landet. Her kan de have form af store gru-

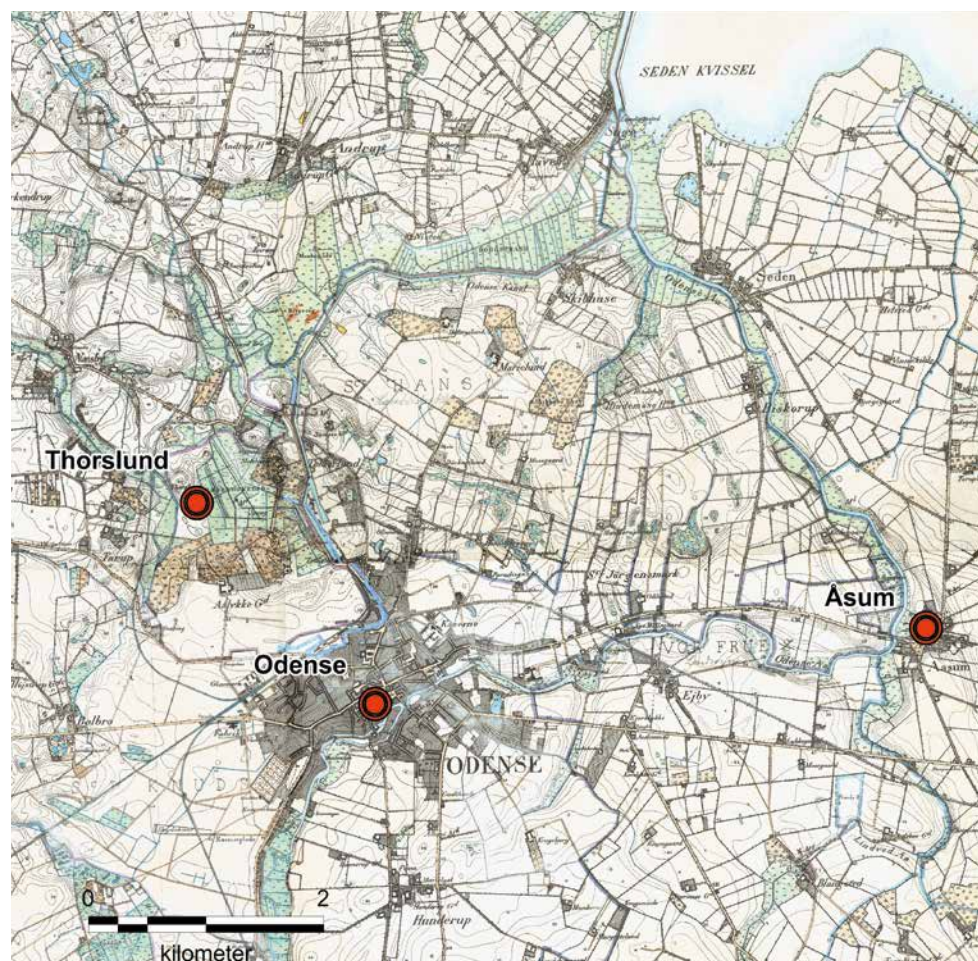

FIG. 1: Odense og nærmeste opland med indplacering af stednavnene Odense (Odins Vi), Thorslund og Åsum indsat på de høje målebordsblade fra anden halvdel af 1800-tallet. Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering. Tegning: Mads Runge.

Odense and its immediate environs featuring the place names of Odense (Odins Vi), Thorslund, and Åsum marked on the first edition of Ordnance Survey maps from the second half of the 19th century. Background map: © The Agency for Data Supply and Efficiency. Drawing: Mads Runge.

FIG. 2: Den sydligste del af et lodret snit gennem kulturlaget nord for Nonnebakken. I den nederste del af profilet ses et sort lag med ildskærmede granitsten. Laget overlejres af yngre lag. Laget overlejres af yngre lag. Foto: Nils M. Jensen.

The southernmost part of a vertical section of cultural strata north of Nonnebakken, seen from the east. The black layer containing fire-shattered granite can be seen at the base of the stratum. Redeposited medieval and later deposits were superposed on this.

Photo: Nils M. Jensen.

FIG. 3: Grube med ofrede heste fra Jyllandsvej ved Middelfart. Foto: Jørgen A. Jacobsen.

Pit with sacrificed horses from Jyllandsvej near Middelfart. Photo: Jørgen A. Jacobsen.

ber, hørge, fyldt med ildskærmede sten med store mængder dyrknogler.⁷ Andre steder er dele af dyr, ofte heste, eller mennesker placeret i gruber eller brønde, der kan optræde i kombination med eller være omkranset af cirkulære grøfter (fig. 3). Knoglerne fra dyr og mennesker kan være del af festmåltider eller egentlige ofringer i forbindelse med religiøse aktiviteter, som det også er beskrevet i samtidige historiske kilder.⁸

Selv om de konkrete kultsteder for dyrkelsen af de nordiske guder omkring Odense ikke er fundet, er stednavnene vidnesbyrd om, at den nordiske mytologi har spillet en markant rolle for området. Det er derfor oplagt at kigge nærmere på, hvad de var for nogle størrelser, disse nordiske guder, og desuden, hvordan og i hvilket omfang de var til stede i vikingernes verden.

De nordiske guder

Myterne om de nordiske guder kendes især fra de såkaldte eddadigte, som er gengivet i islandske håndskrifter, nedskrevet i 1200-tallet. Digtene menes at afspejle traditioner med rødder tilbage i vikingetiden flere hundrede år tidligere, ja formentlig helt tilbage til yngre jernalders start omkring 400 e.Kr. Mest kendt er aserne med Thor, Odin, Heimdal, Loke m.fl., mens en delvist ældre gruppe af frugtbarhedsguder, vanerne, med bl.a. Njord, Frej og Freja er mindre kendt. Ifølge mytologien lå de to grupper af guder i indbyrdes kamp, før de endelig sluttede fred, og flere vaner blev optaget blandt aserne.⁹

Odin er asernes overhoved og alfader og den vigtigste af de nordiske guder. Således er Odin del af skabelsen af verden og menneskene, ligesom han er far til flere af de andre guder (fig. 4). Odin betyder "den rasende eller den ekstatiske", hvilket passer fint med, at han er krigs-, kamp- og døds gud. Odin er dog også elitens samt visdommens, magiens og digtekunstens gud.¹⁰ Hans kendetegn er bl.a. spydet Gungner, der viser herskerstatus, og som aldrig taber sin fjende af syne. Når det bliver sendt ind over fjenden, sikrer spyddet sejr.¹¹

Tilknyttet Odin er også en række dyr, der symboliserer Odins evne til at skifte skikkelse, og som hver især har særlige evner. Ravnene Hugin og Munin, hvis navne betyder "tanken" og "erindringer", sidder på Odins skuldre, men sendes også ud i verden for at bringe nyt til Odin.¹² Ulvene Gere og Freke, "den grådige" og "den glubske", ligger ved Odins fødder og er bl.a. ligædere på slagmarkerne.¹³ Den ottebenede hest Sleipner flyver gennem luften og kan fragte Odin, hvorhen han vil. Odin ses af og til placeret i sin trone, Hjildskjalv, hvorfra han kan overskue hele verden og se alt.¹⁴ Odin afbildes traditionelt som blind på det ene øje, hvilket skyldes, at han ofrede sit ene øje i Mimers brønd (visdommens brønd) for at opnå visdom.¹⁵ Odin bestemmer kriges udfald og sørger for, at de faldne krigere bliver fragtet til Val-

FIG. 4: Odin i tegneren Sune Elskærs fortolkning. Odin interpreted by the artist Sune Elskær.

hal, de faldne krigeres – og Odins – bolig. Til at fragte krigerne og i øvrigt sørge for, at krigerne får rigelig mad og drikke i tiden hinsides, anvender Odin valkyrierne, en gruppe af kvindelige guddomme.

Odins søn Thor er en anden væsentlig gud, og mens Odin var tilknyttet samfundets elite, var Thor snarere folkets gud. Thor har i modsætning til Odin en mere entydig profil som kampens gud og bekæmper af alle trusler mod verden, ikke mindst de onde jætter. Thor har stort temperament, og det passer fint med rollen som tordengud, hvor han kører over himlen i sin vogn, trukket af gederne Tandgisner og Tandgnost, svingende med sin hammer, Mjølner. Mjølner frembringer torden og lyn og fungerer i øvrigt som en boomerang, der altid vender tilbage. Hammeren kan desuden bruges til at vie og genoplive, hvormed den også får en religiøs betydning. Ud over som kampgud har Thor formentlig også været dyrket som frugtbarhedsgud; ikke fordi han selv skaber frugtbarhed, men fordi han beskytter mod alle udefrakommende anslag mod samfundet og dermed sikrer frugtbarheden.¹⁶

En tredje gud, som skal nævnes, er den tvetydige Loke. Loke er delvist af jætteslægt, men har blandet blod med Odin og opholder sig derfor ved aserne og regnes af aserne som en af dem.

FIG. 5a: Thorshammer i jern fra Strandby på Sydvestfyn. Foto: Nermin Hasic.

A Thor's hammer of iron from Strandby on south-west Funen. Photo: Nermin Hasic.

FIG. 5b: Thorshammer i sølv fra Føns på Vestfyn. Foto: Søren Greve, Nationalmuseet.

Silver Thor's hammer from Føns on west Funen. Photo: Søren Greve, the National Museum of Denmark.

FIG. 6: Ravneformet dragtnål i bronze fra Vester Kærby øst for Odense. Foto: Nermin Hasic.

Raven-shaped brooch in bronze from Vester Kærby, east of Odense. Photo: Nermin Hasic.

Loke kan som Odin skifte skikkelse og er yderst intelligent. Ofte roder han sig ud i ulykker på egne og de andre guders vegne, men får samtidig oftest selv redet trådene ud. Lokes negative egenskaber skal måske forstås som, at det er ham, der er skæbnens redskab, også i de triste sider af livet. Traditionelt har man ment, at Loke – modsat f.eks. Odin og Thor – ikke har været dyrket. En nytolkning af maskeformede smykker og afbildninger, som vi skal vende tilbage til, har dog betydet, at man måske alligevel kan spore en dyrkelse af Loke og i så fald som værnegud, netop fordi han oftest får viklet sig ud af problemerne.¹⁷ Under alle omstændigheder har Loke med sin tvetydighed og sin funktion som skæbnens redskab haft en central placering i mytologi.¹⁸

Andre centrale guder i den nordiske mytologi er bl.a. den regelbundne Tyr, den milde Balder og de omtalte frugtbarhedsguder Freja og Frej.¹⁹ Sidstnævnte har som Thor og Odin et særligt kendetegn, nemlig skibet Skidbladner, som formentlig skal oversættes til "noget sammensat af tynde træstykker", en plankebåd. Frej er tilknyttet havet og sørger for god fangst og sikker sejlads. Skidbladner – der også af og til knyttes sammen med Odin – er et lykkeskib, der altid har medvind og på den ene side kan rumme alle guder i krigsudrustning og på den anden side pakkes sammen, så det kan være i lommen.²⁰

Arkæologiske spor af den nordiske mytologi

Myterne om de nordiske guder er altså i høj grad til stede i datidens digte og sagaer og har haft en reel betydning i folks liv. At vi kan sige det, skyldes, at den nordiske mytologi i høj grad også er til stede i de arkæologiske kilder – de genstande og afbildninger, som er de historiske kilder, før skriftsproget for alvor vinder indpas i Norden i middelalderen. I det følgende skal nogle af de fynske fund med tråde til mytologien omtales.

Thorshammeren – Thors særlige kendetegn – er en af de mest almindelige genstande med forbindelse til den nordiske mytologi. Hamrene findes i sølv, rav, bronze, kobber og bly, men mest almindeligt i jern. De findes enkeltvis, i grupper eller sammen med f.eks. små stave, ophængt i en ring, og findes på bopladser, i grave og i skatte. Thorshamrene optræder næsten udelukkende

FIG. 7: Slangeformet dragtnål i bronze fra Vester Kærby øst for Odense. Foto: Nermin Hasic.

Snake-shaped brooch in bronze from Vester Kærby, east of Odense. Photo: Nermin Hasic.

FIG. 8: Hesteformet dragtnål i bronze fra Avnslev ved Nyborg. Foto: Nermin Hasic.

Horse-shaped brooch in bronze from Vester Kærby, east of Odense. Photo: Nermin Hasic.

i vikingetidens anden halvdel, men enkelte fund kendes også tidligere, og meget peger på, at symbolet har været kendt fra vikingetidens start. Thorshammeren synes at vinde særligt frem, samtidig med at den kristne tro bliver mere almindelig, og den kan derfor ses som et modsvar mod den nye trosretning.²¹ Hammeren kan også have fungeret som et frugtbarhedssymbol og som værn mod onde magter.²² Thorshamrene synes langt overvejende knyttet til kvindebegavelse.²³

Fra det fynske område kendes flere eksemplarer af Thorshamre, spændende fra de simple jernstykker som fra gravpladsen Kildehuse II sydøst for Odense og anløbspladsen Strandby på Sydvestfyn til pragteksemplarer i sølv, som det kendes fra en fragmenteret hammer, der sammen med øvrige smykker og mønter, ligeledes af sølv, var nedlagt nær landsbyen Herringe på Midtfyn og et løsfund fra Føns på Vestfyn (fig. 5a,b).²⁴ Selv om det ovenfor er beskrevet, at Thor var en folkelig gud, tyder Thorshamrene i sølv på, at også de finere slægter – de, der havde råd til at bære amuletter i sølv – tilbad Thor. Jerngenstandene kan i højere grad have været anvendt af mere ordinære samfundslag. Et enkeltfund af en klæberstøbeform til en Thorshammer i sølv er i øvrigt fundet på Fænø i Lillebælt.²⁵

En anden almindelig genstandstype i sen jernalder er dyreformede smykker (fig. 6, 7, 8). Smykkerne kan være udformet som

FIG. 9: Fixérmaske i forgyldt bronze fra Ejby Mølle øst for Odense.

Foto: Nermin Hasic.

Mask in gilded bronze from Ejby Mølle, east of Odense. Photo: Nermin Hasic.

slanger, forskellige slags fugle, f.eks. svaner, ravn og ænder samt heste. De ravnformede smykker afspejler formentlig Odins ravn Hugin og Munin, mens svanerne i mytologien er knyttet til valkyrierne. De rytterløse heste kan have fragtet de afdøde til dødsriget, og de slangeformede smykker kan afspejle et af Odins ofte anvendte hamskifter.²⁶ De dyreformede smykker er fundet i ganske stort tal på de mange metalrige lokaliteter, de såkaldte detektorlokaliteter, bl.a. i området omkring Odense Fjord.²⁷

Som nævnt har en nytolkning af en lille gruppe smykker og afbildninger af mandsmasker ført til en mulig påvisning af dyrkel-

FIG. 10: Skibsformet dragtnål i bronze fra Hårby på Sydvestfyn. Foto: Nermin Hasic.

Ship-shaped brooch in bronze from Hårby, south-west Funen. Photo: Nermin Hasic.

sen af Loke. Maskerne er kendetegnede ved øjne, næse, skæg og ikke mindst en mund, hvorover ses en række lodrette streger. Stregerne er væsentlige for tolkningen, da de kan afspejle en sammensyet mund; dette træk kan således afspejle en myte, hvor Loke har bedraget to dværge, der som konsekvens syr Lokes mund sammen for at undgå, at Loke snyder i fremtiden.²⁸ Fra Ejby Mølle i Odenses østlige del har vi netop et fund af en sådan mulig Loke-maske (fig. 9 samt artiklens titelbillede). Stykket er i forgyldt bronze og udmærker sig ved at være en fixérmaske, hvilket vil sige, at man kan se et mandsansigt fra begge smalsider.²⁹

Et af de seneste års mest fantastiske detektorfund fra Fyn er et bronzesmykke fra sen jernalder fra en værkstedsplads nær Hårby på Sydvestfyn. Smykket er udformet som et skib og har stævne af hestehoveder og i midten en mast, hvis top er udformet som et mandshoved (fig. 10). Langs skibets sider er en stribe cirkler, der formentlig skal opfattes som skjolde.³⁰ Det er muligt, at skibet kan vise det mytologiske lykkeskib, Skidbladner, som er omtalt herover.

Fra samme lokalitet som skibet fremkom et mindst lige så fantastisk detektorfund, nemlig en lille tredimensionel kvindefigur i forgyldt sølv fra tidlig vikingetid (fig. 11). Genstandens funktion er uvis. Fundet er specielt på flere måder. For det første er det usædvanligt med tredimensionelle figurer fra vikingetiden, og for det andet har genstanden en meget detaljerig dragt, frisur, skjold og sværd. Figuren skal formentlig opfattes som en af de omtalte valkyrier, der fragtede de faldne krigere til Valhal. Valkyrierne optræder også på andre typer af genstande. Således er der inden for de seneste år fundet enkelte såkaldte valkyriefibler, dragtnåle, fra forskellige lokaliteter på Fyn. Lokaliteterne har alle haft en særlig position i datidens samfund og udgøres af en stor metalrig lokalitet øst for Odense, Vester Kærby, en central lands-

FIG. 11: Valkyrie i forgyldt sølv fra Hårby på Sydvestfyn. Foto: Asger Kjærgaard. Valkyrie in silver from Haarby, south-west Funen. Photo: Asger Kjærgaard.

FIG. 12: For- og bagside af valkyriefibel i bronze fra Nonnebakken i Odense. Foto: Jens G. Aagaard.
Front and reverse of bronze Valkyrie brooch from Nonnebakken. Photo: Jens G. Aagaard.

by ved Rynkeby på Midtyn og vikingeborgen Nonnebakken i Odense (fig. 12).³¹ Smykketyper dateres til 800-tallet. På forsidens ses til højre en såkaldt skjoldmø med skjold og sværd – også en mytologisk figur, der hjalp krigerne på slagmarken – og til venstre valkyrien med lanse på sin hest. Under hesten ses et firkantet, ternet klæde, der opfattes som et skæbneklæde, som ifølge mytologien er vævet af de faldne krigeres tarme.³²

Og lad os da slutte denne rundgang i jernalderens og vikingetidens mytologiske univers med et tilbageblik til de nedskrevne beretninger. Historierne er ofte drabelige og passer faktisk godt ind i det billede af datiden, som i dag ofte fremføres i mere kulørte historiefortællinger. I indledningen af den såkaldte spydsang i Njals Saga lyder det således om netop vævningen af det skæbnetæppe, som ses på valkyriefiblerne³³.

*Jeg ved en Væv
som varsler mange
rustede Mænd
og en Regn af Blod.
Med jerngraa Spyd
er Væven spjælket;
deri vil valkyrier
væve den gamle
Omkommer Odins
røde Islæt*

*Med Mennesketarme
er Væven traadet,
og Dugen strammet
med Dødningehoveder.
Blodige Spyd
spænder Væven,
som Skytteler gaar
de skarpe Pile,
og Slagbommen
er et blottet Sværd*

NOTER

- 1 Jensen & Sørensen 1990:326ff.; Runge & Henriksen *in press*.
- 2 Thrane & Porsmose 1996:176.
- 3 Runge & Henriksen *in press*.
- 4 Christensen 2014:188 samt Henriksen andetsteds i denne bog.
- 5 Andersen 1998:24; Christensen 2014:188ff.
- 6 Det kan ikke udelukkes, at forleddet "ås" blot betegner en landskabsformation i form af en langstrakt bakke. Et sådant landskabsselement er dog vanskeligt at udpege. Kousgård Sørensen 1969:99; Christensen 2014:188f.
- 7 Olsen 1966; Christensen 2015:78f., 173ff.
- 8 Jørgensen *et.al.* 2014; Henriksen 2015.
- 9 Hansen 2004:96 ff.; Petersen 2005:85; Schjødt 2005; Hansen 2006.
- 10 Christensen 2015: 200ff.
- 11 Stefánsson 2005:91; Hansen & Henriksen 2012:100.
- 12 Christensen 2015:196.
- 13 Stefánsson 2005; Petersen 2005:70.
- 14 Christensen 2015:195.
- 15 Stefánsson 2005.
- 16 Schjødt 19ff. Stefánsson 2005.
- 17 Grundvad 2017.
- 18 Schjødt 2005:17 ff.
- 19 Stefánsson 2005.
- 20 Crumlin-Pedersen 2005:156f.
- 21 Det er påpeget af cand.mag. Bo Jensen, Københavns Universitet, at den symbolske betydning af Thorshammeren er diskutabel. En tolkning som et kristent symbol er således også en mulighed (forelæsning på seminaret "Kristianiseringen af det danske område – et arkæologisk problem", Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, 26.11.08). I det følgende bibeholdes dog den traditionelle opfattelse af, at Thorshammeren skal tilskrives hedenskaben.
- 22 Staecker 1999:213ff. Pedersen 67ff.
- 23 Pedersen 2004:69ff.
- 24 Skovmand 1942:82; Henriksen 1997; Runge 2010:135f.; Hansen & Henriksen 94f.
- 25 Henriksen 2015:212.
- 26 Petersen 2005, 2010a, 2016:40ff.
- 27 Henriksen 2013; Henriksens artikel om Odenses naboer i denne bog.
- 28 Grundvad 2017.
- 29 Jacobsen 2001:76ff.
- 30 Henriksen & Petersen 2013:9ff.
- 31 Henriksen 2013:73 ff.; Hansen 2017:176; Runge *et al.* 6f. Runge 2017:43f.
- 32 Petersen 2010b:135; Pentz 2017.
- 33 Njals Saga er fra 1200-tallet. Gendigtningen er foretaget af Johs. V. Jensen og gengivet i Petersen 2005:79.

LITTERATUR

- Andersen, H. 1998: Vier og lunde. *Skalk* 1998 nr. 1, s.15-27.
- Christensen, L.E. 2014: Gamle Landsbyer i Odense – stednavne som kulturarv. *Odense Bys Museer* 2014, s. 181-193.
- Christensen, T. 2015: *Lejre bag myten. De arkæologiske udgravninger*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter 87. Aarhus.
- Crumlin-Pedersen, O. 2005: Skibet i kulten. I: Capelle, T. & C. Fischer (red.). *Ragnarok. Odins Verden*, s. 143-166. Silkeborg.
- Grundvad, L. 2017: At gøre en gud stum. *Skalk* nr. 1, s. 20-22.
- Hansen, J. 2004: Vanetænkning og vanetro. En undersøgelse af offerskik og religion i ældre jernalder i Nordjylland - med særlig fokus på teoretisk metodiske processer, samt en deraf følgende nytolkning af periodens bopladsmateriale (speciale, Aarhus Universitet) s. 96ff.
- Hansen, J. 2006: Offertradition og religion i ældre jernalder i Sydsandinavien – med henblik på bebyggelsesofringer. *KUML* 2006, s. 117-175.
- Hansen, J. 2017: Fynske landsbyer fra arilds tid. I: H. Plechinger, A. Lorentzen, J. Toftgaard & M. Schultz (red.): *Museumsleder, forsker og netværksskaber. Torben Grøngaard Jeppesen. 40 år ved Odense Bys Museer*, s. 168-179.
- Hansen, J. & M.B. Henriksen 2012: Hvem samler de for? – eksempler på lægmænds bidrag til Odense Bys Museers oldsagssamling. *Fynske Minder*, s. 87-105.
- Henriksen, M.B. 1997: Vikinger ved Helnæsbugten. *Fynske Minder* 1997, s. 25-58.
- Henriksen, M.B. 2013: Odenses forgænger – eller: én af mange? I: L. Bisgaard, M. Bruus & P. Gammeltoft (red.): *Beretning fra det toogtredivte tværfaglige vikingesymposium*, s. 68-83. Højbjerg.
- Henriksen, M.B. 2015: Kystens kultpladser – vikingernes rituelle aktiviteter ved havet. *Odense Bys Museer*, s. 201-217.
- Henriksen, M.B. & P.V. Petersen 2013: Valkyriefund. *Skalk* nr. 2, s. 3-10.
- Jacobsen, J.A. 2001: *Fynske jernalderbopladser. Bind 2. Odense herred*. Skrifter fra Odense Bys Museer. Vol. 1,2. Odense.
- Jensen, N.M. & J. Sørensen 1990: Nonnebakkeanlægget i Odense. En ny brik til udforskningen. *KUML* 1988/89, s. 325-333.
- Jørgensen, L., S.L. Albris, J.F. Bican, K.M. Frei, A.B. Gotfredsen, P.S. Henriksen, S. Holst & C. Primeau 2014: Førkristne kultpladser – ritualer og tro i yngre jernalder og vikingetid. *Nationalmuseets Arbejdsmark* 2014, s. 186-199.
- Kousgård Sørensen, J. 1969: *Danmarks Stednavne nr. 14. Odense Amts bebyggelsesnavne*. Udgivet af Stednavneudvalget (Institut for navneforskning). København.
- Olsen, O. 1966: Hørg, hov og kirke. Historiske og arkæologiske vikingetidsstudier. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1965.
- Pedersen, A. 2004: Religiøse symboler i vikingetidens arkæologiske materiale. I: N. Lund (red.): *Kristendommen i Danmark før 1050. Et symposium i Roskilde den 5.-7. februar 2003*. Roskilde Museums Forlag, s. 60-74.
- Pentz, P. 2017: At spinde en ende. *Skalk* nr. 1, s. 23-30.
- Petersen, P.V. 2005: Odins fugle, valkyrier og bersærker – billeder fra nordisk mytologi fundet med metaldetektor. I: Capelle, T. & C. Fischer (red.): *Ragnarok. Odins Verden*, s. 57-86. Silkeborg.
- Petersen, P.V. 2010a: Guddommelige fugle. Fugleformede smykker fra den yngre jernalder og den ældre middelalder. I: M. Andersen & P.O. Nielsen (red.): *Danefæ. Skatte fra den danske muld*. Til Hendes Majestæt Dronning Margrethe 2., s. 139-143.
- Petersen, P.V. 2010b: Valkyrier og bersærker. Mytologien i smykkekonsten. I: M. Andersen & P.O. Nielsen (red.): *Danefæ. Skatte fra den danske muld*. Til Hendes Majestæt Dronning Margrethe 2., s. 134-138.
- Petersen, P.V. 2016: Håndtering af metaldetektorfund på Nationalmuseet. I: J. Martens & M. Ravn (red.): *Pløvejord som kontekst*, s. 37-50.
- Runge, M. 2010: Kildehuse II. Gravpladser fra yngre bronzealder og vikingetid i Odense Sydøst. *Fynske Studier* 23.
- Runge, M. 2017: Knuds Odense – vikingernes by. *Odense Bys Museer*, s. 28-49.
- Runge, M., J. Hansen & L.B. Lundø 2016: Nye undersøgelser på Nonnebakken i Odense. *Skalk* 2016, nr. 6, s. 3-9.
- Runge, M. & M.B. Henriksen *in press*: The origins of Odense – New aspects of early urbanisation in southern Scandinavia.
- Schjødt, J.P. 2005: Vikingetidens guder efter de skriftlige kilder. I: Capelle, T. & C. Fischer (red.). *Ragnarok. Odins Verden*, s. 9-24. Silkeborg.
- Skovmand, R. 1942: De danske Skattefund fra Vikingetiden og den ældste Middelalder indtil omkring 1150. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1942.
- Stæcker, J. 1999: *Rex regum et dominus dominorum. Die wikerzeitlichen Kreuz- und Kruzifixanhänger als Ausdruck der Mission in Aلدänemark und Schweden*. Lund Studies in Medieval Archaeology 23. Stockholm 1999.
- Stefánsson, F. 2005: *Gyldendals leksikon om nordisk mytologi*.
- Thrane, H. og Porsmose, E. 1996: Stormand – præst – konge. I: O. Crumlin-Pedersen, E. Porsmose & H. Thrane (red.): *Atlas over Fyns kyst i jernalder, vikingetid og middelalder*, s. 170-181. Odense.

SUMMARY

The City of Odin – about the Place Name of Odense and the Nordic Gods

The place name of Odense is said to be formed by the name Odin, head of the Norse gods and Vi, meaning a sacred place. The name probably reflects the existence of a heathen cultic centre dedicated to Odin in the area. However, the precise location of such a place is, so far, not known. If we compare the place name Odins Vi with the place name Thorslund, a sacred place for the god Thor, located in the northern part of the city, and perhaps also the place name Åsum meaning the home of the gods, located east of Odense, there are further indications pointing to Odense having special relations to the old Norse mythology.

The important role of the Norse gods in the Late Iron Age and the Viking Age is seen in the so-called Edda poems, Icelandic manuscripts written in the thirteenth century with roots as far back as the fifth century AD. This long perspective is seen in a series of archaeological features from the Late Iron Age and Viking Age with motifs from old Norse mythology. Hence a number of key features of the most important gods is evident in these archaeological records. This is e.g. true of the hammer of Thor and a series of animal-shaped jewellery, which probably reflects Odin's ravens, Huginn and Muninn, as well as Odin in different animal shapes. Besides these, there is also evidence of the gods' lucky ship Skidbladner, the Valkyries, as well as other figures that played a part on the battlefield.

All in all, the different sources show that Norse mythology has been of paramount importance to people at the time. Associations to important sanctuaries of central gods in and around Odense indicate that Odense played an important role in the Late Iron Age and Viking Age and the function of the area as the cultic centre dedicated to Odin might have been decisive for the location of the city.